

**‘Let pikin bisniss
be all men bisniss.’**

**‘Laat kindorzaken
ieders zaken zijn.’**

**De psychosociale
wederopbouw van
gemeenschappen
in naorlogs Sierra Leone.**

**‘Let pikin bisniss
be all men bisniss.’**

**‘Laat kinderzaken
ieders zaken zijn.’**

**De psychosociale
wederopbouw van
gemeenschappen
in naorlogs Sierra Leone.**

Resultaatmeting van War Child's programma in Sierra Leone

004

005

Inleiding

In meer dan dertig landen woedt momenteel een gewapend conflict¹. Wereldwijd groeien miljoenen kinderen op met de gevolgen van oorlog. Ze zien hun huizen afbranden, zijn getuige of slachtoffer van geweld, moeten vluchten en verliezen vele dierbare familieleden en vrienden. Ervaringen die zij nooit meer zullen vergeten.

Met programma's in elf landen investeert War Child in een vreedzame toekomst voor oorlogskinderen. Om de effectiviteit van de programma's continu te verbeteren, wordt regelmatig onderzoek gedaan naar onze programma's. In deze publicatie worden de resultaten van War Child's gemeenschapsgerichte programma in Sierra Leone besproken.

Sierra Leone

Sierra Leone werd tussen 1991 en 2002 geteisterd door een burgeroorlog, die bekend staat om wreedheden als de amputatie van ledematen en om de inzet van naar

schatting 10.000 tot 15.000 kindsoldaten². Op dit moment loopt de rechtszaak tegen Charles Taylor, de ex-president van Liberia, die verantwoordelijk gehouden wordt voor de burgeroorlog in Sierra Leone. Een van de aanklachten tegen hem betreft de inzet van kindsoldaten.

War Child werkt in Sierra Leone aan verbetering van het psychosociaal welzijn en versterking van de weerbaarheid van kinderen en jongeren in dorpen op het platteland. Doel is de (weder)opbouw van vreedzame gemeenschappen waar aandacht is voor de behoeften van kinderen. Stamhoofden, docenten, ouders, andere volwassenen, kinderen en jongeren definiëren gezamenlijk welke problemen kinderen hebben en wat nodig is om deze aan te pakken. Lokale actiegroepen worden opgezet om dit te organiseren en te ondersteunen. Met behulp van (re)creatieve, sportieve, culturele en sociale activiteiten worden allerlei thema's van het slaan van kinderen tot drugsgebruik besproken, nieuwe vaardigheden en nieuw

gedrag aangeleerd, en samenwerking en initiatief gestimuleerd.

Resultaatmeting War Child-programma

Met de publicatie van dit rapport laat War Child zien welke problemen kinderen in het naoorlogse Sierra Leone ondervinden, hoe het werk van War Child daar een antwoord op geeft en welke resultaten met het programma behaald zijn. De resultaten zijn gebaseerd op een uitgebreid onderzoek onder 1200 respondenten uit zes gemeenschappen³.

Kindsoldaten onderdeel van gemeenschap

Na de oorlog zijn veel voormalig kindsoldaten naar huis teruggekeerd. War Child heeft ervoor gekozen om in de gemeenschappen geen apart programma voor voormalig kindsoldaten op te zetten. Zij worden door hun gewelddadige verleden snel gestigmatiseerd en uit angst en wantrouwen buitengesloten. Bovendien leerde de

ervaring van diverse hulporganisaties in Sierra Leone dat programma's specifiek gericht op kindsoldaten veelal tot jaloezie en afwijzing leidden, omdat de 'daders' beter af waren dan de bevolking die slachtoffer was. Deelname aan een programma samen met de gehele gemeenschap is daarom de beste manier om voormalig kindsoldaten weer een volwaardige plaats in de samenleving te geven⁴.

Opbouw rapport

In het eerste hoofdstuk wordt het conflict in Sierra Leone, de gevolgen voor kinderen en de rol van kindsoldaten beschreven. Hoofdstuk 2 gaat in op specifieke problemen van kinderen in gemeenschappen en de manier waarop het werk van War Child daar verbetering in aanbrengt. In hoofdstuk 3 wordt de opzet van de resultaatmeting beschreven, de resultaten zelf staan vermeld in hoofdstuk 4. De conclusies en aanbevelingen voor het programma volgen in hoofdstuk 5.

Kinderen voorop in de aanval

Michael (19 jaar) was kindsoldaat in Sierra Leone. Hij moest vier jaar lang gedwongen vechten bij de rebellen. Hij vertelt: “Ik werd gekozen als commandant en moest de andere kinderen bij een aanval vertellen wat ze moesten doen. Als we aanvielen, liepen wij (de kinderen) voorop. Soms staken we mensen neer met messen. Ik weet niet meer hoeveel mensen ik heb vermoord, het waren er zoveel. Wij moesten de vrouwen die de rebellen wilden verkrachten, meenemen. Als ze niet wilden, werden ze bedreigd met de dood. Als ze dan nog niet wilden, werden ze doodgeschoten. We werden zelf ook geslagen. Het was alleen maar lijden”.

Vijf jaar geleden nam Michael deel aan het War Child-programma. Hij vertelt: “Toen we uit het oerwoud kwamen, renden de dorpsbewoners voor ons weg. Ze zeiden dat we vermoord hadden, dat we dingen kapot gemaakt hadden en slechte dingen hadden gedaan. Toen War Child naar ons dorp kwam, hielpen ze ons om weer contact op te bouwen met de mensen. Daardoor werden de dorpsbewoners ook aangemoedigd om contact met ons te hebben”.

1 Oorlog in Sierra Leone

Inleiding

In dit hoofdstuk worden de gevolgen van de burgeroorlog in Sierra Leone beschreven.

Gevolgen voor kinderen, voor kindsoldaten en voor de gemeenschappen.

De oorlog

Na een jarenlang corrupt regime werd het de bevolking van het straatarme Sierra Leone begin 1991 opgeschrikt door een honderdtal Sierra Leonese en Liberiaanse rebellen. Zij wilden de macht veroveren en rukten op naar de diamantrijke provincie Kono. De rebellen van het Revolutionary United Front (RUF) streden tegen regeringssoldaten om de controle van de diamantmijnen. Diamanten werden geruild voor wapens en de gevechten breidden zich uit.

De burgeroorlog eiste tussen 1991 tot 2002 een zware tol in Sierra Leone: op een bevolking van 6 miljoen mensen naar schatting 75.000 doden⁵, 2 miljoen vluchtelingen, 257.000 verkrachte meisjes en vrouwen⁶, 20.000 mensen die hun verminking door amputatie overleefden⁷ en 10.000 tot 15.000 kindsoldaten⁸. Toen er in 2002 een einde kwam aan de oorlog was er van Sierra Leone niet veel meer over. Het land was economisch en sociaal volledig ontwricht. Tot op de dag van vandaag is Sierra Leone het op één na armste land ter wereld.

Gevolgen voor kinderen

Tijdens de oorlog waren veel kinderen getuige van afschuwelijk geweld. Ze werden systematisch misbruikt, verloren familieleden, zagen hun huizen in vlammen opgaan en moesten vluchten. Elf jaar geweld heeft de ontwikkeling van de getroffen generaties kinderen en jongeren ernstig ontregeld.

De 340.000 oorlogswezen die Sierra Leone telt, zijn extra kwetsbaar. Als ze geadopteerd zijn door familieleden, worden ze vaak niet behandeld zoals de eigen kinderen, soms zelfs mishandeld en misbruikt. Ze worden gediscrimineerd en bij problemen vaak als zondebok aangewezen.

Verontrustend is ook dat 72% van de kinderen tussen vijf en veertien jaar betaalde of onbetaalde werkzaamheden verricht. Dat blijkt uit een studie van de International Confederation of Trade Unions⁹. Volgens de onderzoekers werken enkele duizenden kinderen onder erbarmelijke omstandigheden voor een hongerloontje in de diamantmijnen. Onder hen zijn veel voormalige kindsoldaten. Ook blijkt dat veel meisjes als slaven gevangen gehouden worden en zich gedwongen moeten prostitueren.

Kindsoldaten

Tijdens de oorlog ontvoerden vooral de rebellen, maar ook het reguliere leger, enorme aantallen kinderen. Tien tot vijftienduizend kinderen moesten gedwongen - vaak onder invloed van drugs - meevechten als soldaat, dienst doen als seksslaaf, werken in diamantmijnen, goederen dragen en huishoudelijke taken vervullen in de kampen in het oerwoud. Moord, verminking, verkrachting en andere onmenselijke handelingen behoorden tot de dagelijkse routine van deze kinderen. De oorlog confronteerde hen op jonge leeftijd met uitwassen van menselijke wreedheid.

Meisjes die ex-kindsoldaat zijn geweest, zijn extra kwetsbaar. Omdat ze seksueel misbruikt zijn, is het voor hen lastig een huwelijkspartner en daarmee een plaats in de samenleving te vinden. Vaak hebben ze geen re-integratieprogramma doorlopen, omdat ze bang waren om zich als ex-kindsoldaat te melden. Door hun zwakke positie lopen ze een groot risico om opnieuw misbruikt en uitgebuit te worden.

Als we in dit rapport spreken over ex-kindsoldaten in Sierra Leone bedoelen we alle kinderen die tijdens de oorlog minderjarig waren en bij een gewapende groepering hoorden. Veel ex-kindsoldaten zijn in de loop van de elfjarige oorlog 18 jaar geworden. Maar ook deze voormalige strijders zijn kindsoldaat geweest en hebben een gedeelte van hun jeugd doorgebracht in kampen in het oerwoud. In plaats van leren lezen en schrijven, leerden zij vechten.

Problemen bij terugkeer naar de samenleving

De meeste ex-kindsoldaten doorliepen na de oorlog een re-integratieprogramma van enkele maanden. De meerderjarigen trokken vervolgens vooral naar de steden. De minderjarigen keerden grotendeels terug naar hun gemeenschappen. Sommigen vonden daar weer hun draai. Voor anderen was en is het door hun verleden moeilijk om de draad van het gewone leven weer op te pakken. Ze voelen zich schuldig over hun daden, ook al zijn de meesten gedwongen. Ze doen hun best om de vreselijke herinneringen te vergeten, maar worden desondanks geconfronteerd met gevoelens van angst, woede en verdriet. Daar komt bij dat er in de dorpen voor hen vaak geen toekomstperspectief is. Veel gemeenschappen hebben na de oorlog een gebrek aan scholen en leerkrachten.

Ook hebben ex-kindsoldaten problemen om zich sociaal weer aan te passen. Bij de gewapende groepen hebben ze geleerd burgerlijke autoriteit te verachten en met agressief gedrag hun doelen te bereiken. De vele ruzies en vechtpartijen en het gebrek aan respect voor dorpsleiders en ouderen maken deze jongeren na terugkeer in hun gemeenschap niet populair. De gemeenschap draagt echter ongewild ook zelf bij aan hun negatieve rol door hen te stigmatiseren en de kinderen en jongeren, uit angst en onbegrip voor hun verleden, buiten te sluiten.

Ingrijpen is van belang om oorlog te voorkomen

Ex-kindsoldaten die na afloop van de oorlog niet succesvol in de samenleving zijn gere-integreerd, vormen een gevaar voor de vrede in de regio. De kans bestaat dat zij opnieuw de wapens op zullen pakken. Conflicten in de buurlanden leiden bijvoorbeeld al tot het opnieuw rekruteren van voormalig kindsoldaten. Zo vertelden enkele voormalige strijders uit Sierra Leone in een rapport van Human Rights Watch dat ze gevraagd zijn voor 'vechtmisseries' in Ivoorkust en Guinee. Als deze jongeren geen plek vinden in de samenleving, bestaat het risico dat de cyclus van geweld in de regio niet wordt doorbroken. Het is daarom van groot belang om in te grijpen, zodat deze jongeren een positieve rol in de samenleving kunnen spelen.

Gevolgen voor gemeenschappen

Toen de honderdduizenden vluchtelingen na de oorlog vanuit kampen weer naar hun huis terugkeerden, troffen ze een versplinterde en overhoop gegooide samenleving aan. Niet alleen door de verbrande huizen en akkers of door de verwoeste scholen, wegen en waterputten. Het land was ook sociaal ontwricht. Door het geweld zijn mensen het vertrouwen in elkaar verloren. Gemeenschapsleiders zijn vermoord en mensen hebben vele dierbaren verloren. Inwoners zijn gevlucht en jarenlang afwezig geweest. Ex-soldaten en ex-rebellen zijn teruggekomen naar hun dorpen. Sociale banden en culturele waarden, die een samenleving bijeen houden, zijn verdwenen. Door het jarenlange oorlogsgeweld zijn agressieve en gewelddadige omgangsvormen ontstaan. Bovendien hebben de lange oorlogsjaren veel mensen de lust tot het nemen van initiatief ontnomen.

Licht om te studeren

Het contact tussen ouders en kinderen verbetert door het War Child-programma. Een volwassene legt uit: "Kinderen leren om volwassenen te groeten. Dit draagt eraan bij dat zij onze cultuur respecteren en in stand houden. Omdat zij respect tonen voor ouderen, zijn deze mensen op hun beurt bereid om de behoeften van kinderen te respecteren. Het dorpshoofd zorgt er nu bijvoorbeeld voor dat er 's avonds licht is, zodat kinderen kunnen studeren."

2 Het programma van War Child: de psychosociale (weder)opbouw van gemeenschappen

Inleiding

Vlak na de oorlog gaf War Child psychosociale hulp aan kinderen in vluchtelingenkampen. Toen de meeste vluchtelingen uit de kampen naar hun plattelandsgemeenschappen (dorpen, meestal bestaand uit een kern en enkele omliggende satelliet-dorpjes) terugkeerden, besloot War Child om de hulp voort te zetten in deze gemeenschappen. Gekozen werd voor provincies die hevig door de oorlog waren getroffen en waar de kinderen de ondersteuning dus het meest nodig hadden. In dit hoofdstuk worden het doel van het programma, de werkwijze, de positie van kindsoldaten in het programma en de reikwijdte van het programma besproken.

Doel War Child-programma

War Child werkt in Sierra Leone aan verbetering van het psychosociaal welzijn en versterking van de weerbaarheid van kinderen en jongeren met een programma waar de gehele gemeenschap bij betrokken wordt. De omgeving van een kind is essentieel voor een gezonde psychosociale ontwikkeling. In een harmonieuze gemeenschap, waar kinderen steun krijgen van volwassenen en leeftijdsgenoten, waar ze naar school gaan, waar hun mening telt en waar ze meedoen aan gemeenschapsactiviteiten, kunnen zij ondanks armoede en een gewelddadig verleden opgroeien tot evenwichtige volwassenen. Weerbare kinderen staan sterk in hun schoenen en zijn in staat om hun innerlijke kracht en de steun van de omgeving te gebruiken om met situaties in het dagelijks leven om te gaan.

Werkwijze

Bij de start van het programma nodigt War Child vertegenwoordigers uit alle lagen van de gemeenschap uit voor bijeenkomsten waarin zij aangeven wat volgens hen problemen van kinderen en jongeren zijn. Uiteraard worden ook de kinderen en jongeren zelf hierbij betrokken. Met behulp van participatieve spelmethoden wordt in

kaart gebracht wat hun belangrijkste problemen zijn.

De volgende onderwerpen komen regelmatig ter sprake:

- Gebrekkige ondersteuning van volwassenen voor hun kinderen, omdat zij zelf talloze problemen hebben als gevolg van het conflict;
- Schending van kinderrechten zoals het recht op bescherming, het recht op participatie (bijvoorbeeld een eigen mening hebben, meebeslissen en gehoord worden), het recht op onderwijs en het recht op gelijke behandeling van alle kinderen;
- Gebrek aan eenheid in de gemeenschappen en veel negatieve interactie tussen gemeenschapsleden (ruzie, vechten);
- Negatieve invloed van leeftijdsgenoten (veel onderlinge ruzie en schelden, elkaar aanzetten tot drinken, drugs, gokken, roken, stelen, seksueel misbruik);
- Gebrek aan opleiding en toekomstperspectief.

Na het vaststellen van de problemen bepalen kinderen en jongeren, stamhoofden, docenten, ouders en andere volwassenen, gezamenlijk wat nodig is om de problemen aan te pakken. Vervolgens nodigt War Child kinderen, jongeren en volwassenen uit om lokale groepen te vormen. Voor de oorlog waren in Sierra Leone veel lokale groepen actief. Per gemeenschap worden nu weer een aantal Community Action Groups opgezet. Soms zijn dit al bestaande groepen. Zij zijn verantwoordelijk voor de organisatie van culturele, sociale (re)creatieve, sportieve en bewustwordingsactiviteiten. Door middel van deze activiteiten komen verschillende groepen uit de gemeenschap weer samen. Samenwerking en eigen initiatief worden gestimuleerd. Ook worden allerlei thema's van kinderarbeid tot drugsgebruik besproken. Zowel de groepsleden als de deelnemers en het publiek leren nieuwe vaardigheden en nieuw gedrag. Ouders passen bijvoorbeeld de tijden aan waarop kinderen op het land moeten werken, zodat ze naar school kunnen gaan, of ze laten kinderen minder zwaar werk doen. En de deel-

nemers leren bijvoorbeeld om naar elkaar te luisteren en problemen op te lossen door erover te praten.

Naast de Community Action Groups wordt nog een groep, de zogenaamde Child and Youth Support Structure, opgezet. Deze groep coördineert het gehele programma en is aanspreekpunt voor de gemeenschap. Op deze manier wordt het programma door de gemeenschap zelf ontwikkeld en uitgevoerd. Deze groepen worden begeleid en uitgebreid getraind door War Child, zodat ze zelfstandig leren functioneren en ook op de langere termijn blijven bestaan. War Child werkt twee jaar in een gemeenschap. Daarna gaan de groepen zelfstandig verder.

Kindsoldaten in de gemeenschap

In de gemeenschappen waar War Child werkt, veroorzaken jongeren die doelloos rondhangen, zich agressief gedragen, geen respect tonen voor ouderen en drugs gebruiken grote problemen. Een deel van hen is kindsoldaat geweest. In een gemeenschap van zo'n drieduizend inwoners wonen naar schatting ongeveer vijftien ex-kindsoldaten¹⁰.

War Child heeft ervoor gekozen om in de gemeenschappen geen apart programma voor voormalig kindsoldaten op te zetten. Zij worden door hun gewelddadige verleden snel gestigmatiseerd en uit angst en wantrouwen buitengesloten. Bovendien leerde de ervaring van diverse hulporganisaties in Sierra Leone dat programma's specifiek gericht op kindsoldaten veelal tot jaloezie en afwijzing leidden, omdat de 'daders' beter af waren dan de bevolking die slachtoffer was. Deelname aan een programma samen met de gehele gemeenschap is daarom de beste manier om voormalig kindsoldaten weer een volwaardige plaats in de samenleving te geven. De gezamenlijke activiteiten brengen ex-kindsoldaten en hun leeftijdsgenoten, jongeren en ouderen, 'daders' en slachtoffers, weer met elkaar in contact. Zo herstelt het

onderlinge vertrouwen en respect en krijgt iedereen de kans om een positieve bijdrage te leveren aan hun gemeenschap. Jongeren krijgen een taak in de organisatie van evenementen, kunnen hun culturele en sportieve talenten ontwikkelen en laten zien, en hun mening wordt gevraagd bij het bepalen en oplossen van zaken die hen zelf aangaan. Zij leren ouderen en autoriteiten weer te respecteren en verdienen zelf respect in hun nieuwe rol. In de loop van het programma nemen ruzies en vechtpartijen af en wordt meer en meer samengewerkt. Een zinvolle tijdsbesteding en een plaats in de samenleving zijn twee belangrijke elementen om re-integratie op de langere termijn succesvol te laten zijn.

Door de sociale cohesie in gemeenschappen te bevorderen, stimuleert War Child eigen initiatief, enthousiasme, zorg voor elkaar, respect en positieve interactie. In een sterke gemeenschap kunnen alle kinderen, zowel ex-kindsoldaten als andere kinderen en jongeren, samen aan de toekomst werken.

Reikwijdte War Child programma

In 2003 en 2004 startte War Child met het gemeenschapsgerichte programma in 19 dorpen in de districten Western Area, Port Loko en Bombali. In 2005 draaide het programma in 20 nieuwe gemeenschappen in dezelfde drie districten. In 2006 werd het programma in deze 20 gemeenschappen voortgezet en kwamen daar 14 nieuwe gemeenschappen bij. Ook werd het werkgebied uitgebreid naar een vierde district: Bo. In totaal namen er in 2006 33.593 kinderen en jongeren en 13.434 volwassenen intensief deel aan het programma. Daarnaast waren nog eens 41.051 kinderen en jongeren en 11.914 volwassenen aanwezig bij de gemeenschapsactiviteiten, als deelnemers en als toeschouwers. Momenteel werkt War Child in 22 gemeenschappen (14 uit 2006 en 8 nieuwe) in Port Loko, Bombali en Bo. In totaal heeft War Child tot nu toe in 61 gemeenschappen gewerkt.

Kennis van moeder op dochter

War Child werkt in gemeenschappen in Sierra Leone aan de opbouw van vreedzame gemeenschappen met aandacht voor kinderen. Een kind legt uit welk verschil dat maakt: “Volwassenen geven ons nu hun kennis door. Ze leren ons niet alleen hoe we op de Boo-Boo fluit moeten spelen en hoe we moeten drummen. We leren ook hoe we een groep bij elkaar moeten brengen en leiden. Kinderen en jongeren zijn nu zeer betrokken bij de planning en uitvoering van gemeenschapsactiviteiten.”

3 Methodologische opzet van de resultaatmeting

Inleiding

War Child heeft gemeten in hoeverre de doelstellingen van het programma in Sierra Leone zijn behaald.

Deze resultaatmeting wordt gebruikt om de kwaliteit en effectiviteit van het programma verder te kunnen verbeteren. Dit hoofdstuk beschrijft de methodologische opzet en uitvoering van de resultaatmeting.

De volledige beschrijving van het onderzoek 'Let pikin bisniss be all men bisniss.' Research paper Community Based Psychosocial Programme War Child Sierra Leone 2005 - 2006, is beschikbaar op www.warchild.nl.

Opzet van het onderzoek

Voor het onderzoek zijn zes van de twintig gemeenschappen uit 2005 geselecteerd met gemiddeld 2350 inwoners per gemeenschap. Uit elke gemeenschap is een steekproef van 200 mensen (8,5%) voor deelname aan het onderzoek geselecteerd. Per gemeenschap zijn evenveel kinderen/jongeren als volwassenen geselecteerd en evenveel mannen/jongens als vrouwen/meisjes.

Drie metingen

Voorafgaand aan de start van het programma (begin 2005) en een jaar na de start (eind 2005), is eenzelfde gestandaardiseerde vragenlijst afgenomen met zowel gesloten als open vragen. Door deze twee metingen met elkaar te vergelijken kan onderzocht worden of er significante veranderingen zijn opgetreden. Eind 2006, bij de afsluiting van het tweejarige programma, is een derde meting uitgevoerd waarbij gebruik is gemaakt van focusgroep gesprekken (gesprekken met groepen kinderen en volwassenen van elk zo'n vijftien deelnemers). In deze derde meting zijn bij een deel van dezelfde doelgroep¹ de belangrijkste onderwerpen uit de vragenlijst opnieuw onderzocht. Hierdoor is extra kwalitatieve informatie verkregen ter illustratie en verdieping van de eerder gevonden resultaten. De citaten van volwassenen en kinderen in dit rapport zijn verzameld tijdens deze focusgroep gesprekken.

Selectie van de deelnemers en representativiteit
Omdat er geen namenlijsten bestaan met alle inwoners

van een gemeenschap, kon er geen aselechte steekproef genomen worden. Deelnemers zijn daarom geselecteerd met behulp van sleutelfiguren in het dorp. De steekproef is dermate groot (8.5%)¹² dat de kans op representatieve resultaten groot is. Door een zorgvuldige selectie en het grote aantal deelnemers en gemeenschappen kunnen we aannemen dat de resultaten van het onderzoek representatief zijn voor alle leden van de onderzochte gemeenschappen.

Vragenlijst

De vragen zijn opgesteld in het Engels en vertaald naar het Krio en Temne. Lokale sociaal werkers hebben gecontroleerd of de vragen begrijpelijk en geschikt zijn in de plaatselijke cultuur. Alle deelnemers hebben dezelfde vragen beantwoord. Voor kinderen en jongeren zijn de vragen daar waar nodig op een eenvoudigere manier geformuleerd. Alle vragen zijn in de moedertaal van de deelnemers gesteld.

Uitvoering onderzoek

Twintig ervaren lokale sociaal werkers van War Child hebben vragenlijsten afgenomen na een training in interviewvaardigheden en gesprekstechnieken. Zij hebben ook een grote rol gespeeld in het achterhalen en opsporen van de deelnemers voor de tweede en derde meting. Aan de tweede meting heeft 83% van de eerste steekproef weer deelgenomen, wat voor dit soort onderzoeken veel is. Dit is gunstig voor de representativiteit van de resultaten.

Communicatie naar deelnemers

Het doel van het onderzoek en de werkwijze zijn van tevoren aan alle deelnemers uitgelegd. Ook zijn ze geïnformeerd dat het onderzoek op vrijwillige basis wordt afgenomen, dat er geen vergoeding voor wordt gegeven en dat het niet gekoppeld is aan het wel of niet voortzetten van ondersteuning door War Child aan de gemeenschap. Anonimiteit en vertrouwelijkheid werden gegarandeerd.

Agressie in gemeenschappen

Agressie was een belangrijk gesprekstema tijdens de activiteiten in de gemeenschappen. In toneelvoorstellingen speelden kinderen, jongeren en volwassenen situaties uit het dagelijkse leven na. Achteraf werd hierover met het publiek gesproken.

Tijdens de focusgroepgesprekken die voor deze resultaatmeting zijn gehouden, vertelde een ouder: “Na de oorlog was er geen harmonie meer in de gemeenschappen. Buren vochten met elkaar over land en er waren geen wetten en regels meer in de gemeenschap. Leiderschapsconflicten en ruzies kwamen vaak voor en er was geen eenheid.” Een andere ouder verwoordde het als volgt: “De oorlog heeft onze mensen gewelddadig gemaakt. Kinderen en jongeren gingen niet naar school, maar gingen spelen in het bos en vochten met stokken en flessen. Niemand had controle over hen. Volwassenen waren zich niet van bewust van de negatieve effecten van deze situatie. Bovendien waren ouders een slecht voorbeeld voor hun kinderen, want ze vochten zelf bijna dagelijks in het bijzijn van hun kinderen. En docenten sloegen kinderen op school.”

4 Resultaten van het onderzoek

Inleiding

Bij het opstellen van het programma in Sierra Leone heeft War Child vijf succesindicatoren geformuleerd. Deze indicatoren geven informatie over de mate waarin de gemeenschap bijdraagt aan een gezonde psychosociale ontwikkeling van kinderen en jongeren. Hoe beter op de indicatoren wordt gescoord, hoe beter de voorwaarden voor een gezonde ontwikkeling van kinderen en jongeren in de gemeenschap. Gekeken is in hoeverre de deelnemers aan het onderzoek verbetering hebben opgemerkt op deze indicatoren. Hoe hoger de score, hoe succesvoller het programma is geweest¹³.

Dit hoofdstuk bespreekt in paragraaf 4.1 tot en met 4.5 welke resultaten er per indicator zijn behaald. In paragraaf 4.6 wordt tot slot de mening van de inwoners over het doel van het War Child-programma en de grootste veranderingen die zij opgemerkt hebben, weergegeven.

De gemeten indicatoren zijn:

- 1 De mate waarin gemeenschapsleden psychosociale problemen en behoeften bij kinderen en jongeren waarnemen;
- 2 Mate van steun van volwassenen en leeftijdsgenoten voor kinderen en jongeren;
- 3 Mate van toegang van kinderen en jongeren tot speelmogelijkheden en mate van deelname aan sociale en (re)creatieve gemeenschapsactiviteiten;
- 4 Mate waarin kinderen en volwassenen zich bewust zijn van rechten van kinderen;
- 5 Mate van positieve communicatie en interactie tussen kinderen en volwassenen.

De indicatoren zijn op drie tijdstippen gemeten: voor de start van het programma (begin 2005), na een jaar

programma (eind 2005) en aan het eind van het programma (eind 2006).

Kindsoldaten

Voormalig kindsoldaten nemen samen met andere kinderen, jongeren en volwassenen deel aan de activiteiten van het gemeenschapsgerichte programma. Er zijn in dit onderzoek dan ook geen vragen geformuleerd die specifiek op kindsoldaten van toepassing zijn. De resultaten van het programma zijn van betekenis voor de gehele gemeenschap, inclusief de voormalig kindsoldaten.

4.1 De mate waarin gemeenschapsleden psychosociale problemen en behoeften bij kinderen en jongeren waarnemen

Als mensen zich bewust zijn van de psychosociale behoeften en problemen van kinderen en jongeren, begrijpen waar deze vandaan komen en leren hoe ze ermee om kunnen gaan, kan dit een eerste stap zijn op weg naar verandering. Daarom is in de gemeenschappen voorlichting gegeven over psychosociale problemen van kinderen en jongeren. In deze resultaatmeting is onderzocht welke problemen door de gemeenschapsleden genoemd worden en hoe vaak deze problemen genoemd worden. Zo kon gekeken worden in hoeverre een bepaald probleem voorkomt en of deze problemen volgens de volwassenen en kinderen in de loop van het programma zijn af- of toegenomen.

Resultaten

De onderzoekers hebben kinderen gevraagd of zij zelf, of kinderen die ze kennen, wel eens last hebben gehad van (psychosociale) problemen¹⁴. De kinderen konden kiezen uit een lijst met verschillende soorten problemen. Drie problemen worden een jaar na de start van het programma veel minder vaak door de kinderen als

probleem genoemd: gebrek aan respect tussen kinderen en ouderen (van 76% naar 41%), agressie (van 75% naar 56%) en trouwen op jonge leeftijd (van 76% naar 57%).

Ook het totale aantal problemen dat kinderen opnoemden nam af van 5 naar 4. Dit betekent dat volgens de kinderen het aantal problemen dat zij zelf, of anderen die ze kennen, ervaren tijdens het eerste jaar van het programma is afgenomen.

Schooluitval is het meest genoemde probleem. Zowel uit de eerste als tweede meting blijkt dat 80% van de kinderen dit een probleem noemde en dat dit probleem volgens de kinderen dus niet is afgenomen. In de conclusie van dit rapport wordt kort ingegaan op de rol van onderwijs in het War Child-programma.

Ook volwassenen noemden schooluitval het meest als probleem in de gemeenschap, hoewel de mate van uitval volgens hen in de loop van het programma lijkt te zijn afgenomen (91% tijdens de eerste meting en 76% tijdens de tweede meting). Andere problemen die door de volwassenen, net als door de kinderen, na een jaar in mindere mate worden genoemd zijn: moeilijke relaties tussen kinderen en hun ouders/verzorgers (van 80% naar 32%), agressie (van 64% naar 45%) en trouwen op jonge leeftijd (van 65% naar 45%). Het aantal problemen dat volwassenen noemden, daalde van 6 tijdens de eerste meting naar 4 tijdens de tweede meting. Daaruit kunnen we concluderen dat het aantal problemen dat kinderen ondervinden, naar mening van de volwassenen is afgenomen.

4.2 Mate van steun van volwassenen en leeftijdsgenoten voor kinderen en jongeren

Als kinderen problemen ervaren, maakt het een groot

verschil als ze gesteund worden door volwassenen en leeftijdsgenoten. Daarom is in het programma voorlichting over dit onderwerp gegeven. Kinderen en volwassenen is de vraag gesteld welke steun kinderen zou kunnen helpen en welke steun zij daadwerkelijk krijgen.

Resultaten

Het percentage kinderen dat antwoordde “niets kan mij helpen” nam af van 15% naar 0,2%. Deze kinderen zijn zich bewust geworden dat er wel degelijk mogelijkheden zijn om steun te krijgen. Kinderen geven aan dat ze steun van ouders het meest nodig hebben om met psychosociale problemen om te gaan (gestegen van 75% naar 92%). Verder bleek dat kinderen zich meer bewust zijn geworden van de mogelijkheid om steun van leeftijdsgenoten te krijgen of aan hen te geven (gestegen van 26% naar 64%). Ook volwassenen noemden steun van leeftijdsgenoten vaker als een manier voor kinderen om met problemen om te gaan. Tijdens de eerste meting vond 31% van de volwassenen steun van leeftijdsgenoten nuttig, tijdens de tweede meting was dit gestegen naar 51%. Het bewustzijn van het nut van steun van leeftijdsgenoten is dus aanzienlijk gestegen, zowel bij volwassenen als bij kinderen.

Daadwerkelijke steun

Uit het onderzoek komt naar voren dat de mate waarin kinderen zich daadwerkelijk gesteund voelen door hun ouders bij de eerste meting al tamelijk hoog was en nog verder is gestegen¹⁵. Van de ondervraagde kinderen zegt 83% in de eerste meting en 96% in de tweede meting, dat ze bij hun ouders terecht kunnen. Ook de volwassenen zelf geven aan dat kinderen bij hen terecht kunnen (gestegen van 91% naar 99%).

Het is toch mijn kind niet

In naoorlogse gemeenschappen hebben ouders weinig aandacht voor kinderen, omdat ze zelf vaak met talloze problemen worden geconfronteerd. Een kind beschrijft de situatie in de gemeenschappen voor de start van het War Child-programma: “Vroeger beschermden onze ouders ons niet. Als volwassenen zagen dat kinderen naar gevaarlijke plaatsen, zoals naar het oerwoud, gingen, lachten ze alleen maar. Ze hadden een houding van ‘het kan mij niet schelen, want het is toch mijn kind niet’. Ook als ze zagen dat kinderen hulp nodig hadden. Ouders keken niet om naar hun kinderen, vooral niet naar kinderen die niet hun biologische kinderen zijn. Dat is nu veranderd, want ouders laten ons nu merken dat ze om ons geven.”

Met toneelvoorstellingen vragen lokale groepen aandacht voor thema's zoals steun van ouders. Een volwassene vertelt hierover: “Ik zag een toneelvoorstelling waarin ouders hun kind thuis niet aanmoedigden en ondersteunden. Het kind werd verwaarloosd en kwam door onoplettendheid bij een ongeluk om het leven. Nadat ik dit toneelstuk had gezien, besloot ik een betere relatie met mijn kinderen op te bouwen en hen zoveel als ik kan te ondersteunen.”

Daarnaast geven kinderen vaker aan dat ze bij hun docenten terecht kunnen (gestegen van 34% naar 68%) en bij hun vrienden (gestegen van 15% naar 63%). Toch zeggen kinderen in een antwoord op een andere vraag dat zij zich een jaar na het programma maar ‘een beetje’ gesteund voelen door leeftijdsgenoten en docenten. Op een schaal van 1 tot 4 (1 = niet, 2 = een beetje, 3 = genoeg, 4 = veel), stijgt de hoeveelheid van de steun van docenten van 2.2 naar 2.5 en de hoeveelheid steun van vrienden van 1.9 naar 2.3 voor vrienden. Deze resultaten laten zien dat de mate van sociale steun voor kinderen nog beperkt is, vooral de steun van vrienden en docenten. Desondanks voelen de kinderen wel dat de steun toeneemt.

Volwassenen geven aan dat de hoeveelheid tijd die zij vrij maken voor hun kinderen gedurende het eerste jaar van het programma is toegenomen. Het percentage volwassenen dat zegt te weinig tijd voor hun kinderen te kunnen vrij maken is gedaald van 39% naar 12%. Ook geven volwassenen aan dat ze beter in staat zijn om kinderen met problemen te helpen (gestegen van 78% naar 95%). Redenen om kinderen niet optimaal te steunen zijn: armoede (vooral in eenouder gezinnen en grote polygame families), geen tijd door werkzaamheden, zelf een slecht voorbeeld zijn, ruzie in de familie.

4.3 Mate van toegang van kinderen en jongeren tot speelmogelijkheden en mate van deelname aan sociale en (re)creatieve gemeenschapsactiviteiten

Spelen is voor kinderen niet alleen belangrijk om plezier te maken en kind te kunnen zijn, maar ook om zich psychologisch en sociaal goed te kunnen ontwikkelen. Als onderdeel van het programma heeft War Child in samenspraak met de lokale groepen in elke gemeen-

schap een speeltuin laten bouwen en zijn spelmaterialen gefabriceerd en aangeschaft voor verschillende recreatieve activiteiten. Daarnaast hebben de Community Action Groups (zie hoofdstuk 2) een breed scala aan culturele, sociale en (re)creatieve activiteiten georganiseerd waaraan kinderen konden deelnemen.

De feitelijke toegang tot speelplaatsen en spelmaterialen en de deelname aan activiteiten zijn belangrijke indicatoren om te meten of kinderen daadwerkelijk de mogelijkheid hebben gekregen om te spelen. Hieronder worden de resultaten besproken.

Speelplaatsen en spelmaterialen

Ongeveer 80% van de kinderen en van de volwassenen gaf zowel bij de eerste als bij de tweede meting aan dat er plekken voor kinderen zijn om te spelen, met name thuis en op straat. Blijkbaar werd er bij de start van het programma geen gebrek ervaren aan plekken waar kinderen konden spelen. Uit de derde meting bleek echter dat sommige plekken onveilig waren, zoals het oerwoud buiten de dorpen.

Tijdens de derde meting gaven volwassenen redenen aan die hen er in het verleden van weerhielden om kinderen te laten spelen. Ze noemden vooral veiligheidsredenen, zoals het risico voor meisjes om verkracht te worden of om al op jonge leeftijd seksuele contacten te hebben. Verstoppertje spelen staat daar bekend om. Verder werd het gebrek aan spelmaterialen en veilige plekken om te spelen genoemd.

Volgens de volwassenen hebben speelplaatsen en -materialen die met steun van War Child zijn gerealiseerd bijgedragen aan betere en veiligere speelmogelijkheden. Ouders moedigen hun kinderen nu aan om te gaan spelen. Vooral de verlegen, teruggetrokken en geïsoleerde kinderen worden aangemoedigd door hun ouders, leden

van de gemeenschapsgroepen en door ouderen uit de gemeenschap.

Deelname van kinderen aan gemeenschapsactiviteiten

De onderzoekers vroegen kinderen en volwassenen om gemeenschapsactiviteiten op te noemen en te zeggen of zij daaraan deelnamen of niet. Volwassenen en kinderen noemden dezelfde soort activiteiten op: dans, spelletjes, sport, culturele en religieuze activiteiten. Volwassenen en kinderen antwoordden tijdens de eerste en tweede meting dat zij regelmatig deelnamen aan dit soort activiteiten. Tijdens het eerste jaar van het programma is de deelname van kinderen naar eigen zeggen gestegen van 75% naar 91%. Het aantal kinderen dat niet deelnam, nam af van 11% tot 3%. Het percentage volwassenen dat denkt dat kinderen regelmatig deelnemen aan gemeenschapsactiviteiten is gestegen van 93% naar 100%. Geconcludeerd kan worden dat de deelname van kinderen aan gemeenschapsactiviteiten aan het begin van het programma al hoog was en na een jaar nog verder is toegenomen tot meer dan 90%.

Meedoen met activiteiten
Kinderen zeiden over hun deelname aan het gemeenschapsleven: “We mogen deelnemen aan Boo-Boo (bamboefluit spelen) en Tefaya (traditionele dans), grote bijeenkomsten en het schoonhouden van het dorp. Nu er voor deze activiteiten genoeg materialen zijn, komen er veel mensen kijken en meedoen. Onze ouders laten ons actief deelnemen, want deze activiteiten verlopen nu zonder ruzie en gevechten.”

4.4 Mate van bewustzijn van kinderen en volwassenen van rechten van kinderen

Kinderrechten zijn van belang, omdat ze de basisbe-

hoften die elk kind heeft, omvatten. Als deze niet vervuld worden, kan een kind niet op een gezonde manier opgroeien. Om volwassenen en kinderen te informeren en bewust te maken van rechten van kinderen, hebben de Community Action Groups (zie hoofdstuk 2) in de gemeenschap bewustwordingsactiviteiten georganiseerd. Onderwerpen zoals kinderarbeid werden door middel van bijvoorbeeld toneelvoorstellingen onder de aandacht gebracht en na afloop met het gehele publiek besproken. In dit onderzoek is gemeten in welke mate kinderen en volwassenen zich bewust zijn van rechten van kinderen. Ook is gekeken of dit bewustzijn hun gedrag positief heeft beïnvloed.

Resultaten

In het eerste jaar van het War Child programma is het bewustzijn van rechten van kinderen zowel bij volwassenen als bij kinderen sterk gestegen. Verschillende uitkomsten wijzen daarop. Zo steeg het percentage kinderen dat gehoord had van rechten van kinderen aanzienlijk, van 40% naar 95% en het percentage volwassenen van 60% naar 97%.

Tabel 1: Heb je wel eens gehoord van kinderrechten? (%ja)		
	Begin 2005	Eind 2005
Kinderen	40%	95%
Volwassenen	60%	97%

Kinderen en volwassenen die van kinderrechten hadden gehoord, werden gevraagd om spontaan, zonder voorgeformuleerde antwoordmogelijkheden, voorbeelden te noemen van kinderrechten. Het aantal rechten dat kinderen konden opnoemen steeg van 2,7 naar 3,4 en dat van volwassenen van 2,8 naar 3,8. Dit is een stijging, die de uitkomst dat het bewustzijn van kinderrechten bij volwassenen en kinderen is gestegen, bevestigt.

Kinderen zijn de lichtjes van de gemeenschap

Een volwassene geeft een enthousiaste reactie op het recht van kinderen op onderwijs: "Onderwijs brengt ontwikkeling. Het is de sleutel naar succes. Onderwijs 'verlicht'; als een kind onderwijs heeft gevolgd, is hij of zij een licht voor de gemeenschap. Ik ben gelukkig met dit recht op onderwijs, want kinderen doen nu examen en worden slimmer. Nu mijn kind met een beurs naar school gaat, kan ze zich veel beter uitdrukken. En in de toekomst iets voor onze gemeenschap betekenen."

Meer bewustzijn van verschillende rechten

Het recht om naar school te gaan en het recht om te spelen waren bekend bij een groot percentage kinderen dat al eens van kinderrechten hadden gehoord. Bij de eerste meting noemde 80% (van de 40% die van kinderrechten had gehoord) deze rechten op en bij de tweede meting noemde 80% (van de 95% die van kinderrechten had gehoord) deze rechten op.

Onder kinderen (die al eens van kinderrechten hadden gehoord) is bewustzijn van het recht op voedsel, het recht op expressie en op steun van volwassenen gestegen (respectievelijk van 21% naar 40%, van 15% naar 26% en van 13% naar 27%). Volwassenen (die al eens van kinderrechten hadden gehoord) noemden tijdens de tweede meting vaker het recht op voedsel (van 27% naar 46%), het recht om te spelen (van 31% naar 75%), het recht op onderdak (van 5% naar 26%) en het recht op expressie (van 12% naar 33%). Het recht om naar school te gaan is ook goed bekend onder volwassenen (van 86% naar 91%).

Tabel 2: Rechten waarvan het bewustzijn het meest is gestegen onder kinderen en volwassenen die aangeven van kinderrechten gehoord te hebben (zie voor percentages tabel 1)

	Begin 2005	Eind 2005
Kinderen		
Recht op voedsel	21%	40%
Recht op expressie	15%	26%
Recht op steun van volwassenen	13%	27%
Volwassenen		
Recht op voedsel	27%	46%
Recht om te spelen	31%	75%
Recht op onderdak	5%	26%
Recht op expressie	12%	33%

Welke rechten hebben kinderen?

Bewustzijn van deze rechten werd verder gemeten met behulp van een van tevoren opgestelde lijst van rechten. Deze rechten werden aan kinderen en volwassenen voorgelezen en ze werden gevraagd na te denken of kinderen dit recht wel of niet hebben. Meest opvallend was de stijging met betrekking tot het recht op expressie (het recht om zich te uiten en een mening te hebben) van 51% naar 89% onder kinderen en van 68% naar 96% onder volwassenen. Deze uitkomst wordt bevestigd door resultaten in paragraaf 4.5 over communicatie en interactie tussen volwassenen en kinderen.

Van bewustzijn naar gedragsverandering

Uit de focusgroep gesprekken kwam naar voren dat er op het gebied van kinderrechten in het dagelijks leven voor kinderen veel is veranderd. Vroeger mochten kinderen tijdens familie- of gemeenschapsbijeenkomsten hun stem niet laten horen. Nu laten ouders kinderen hun mening geven. Ook is de steun die ouders aan hun kinderen geven, toegenomen.

Wat er voor mij veranderd is

Een kind vertelt: “Volwassenen moedigen ons nu aan om onze ideeën naar voren te brengen. En we mogen onze mening geven. Hierdoor voel ik me nu onderdeel van mijn familie en van mijn gemeenschap. Ik ben ook niet meer bang om voor publiek of met andere kinderen te spreken.”

En een ouder zegt: “Wij, volwassenen, hebben bijeenkomsten bijgewoond die gingen over ondersteuning van onze kinderen. We hebben geleerd dat als we onze kinderen steunen, we onze familie, onze thuisbasis, onze gemeenschap en ons land ontwikkelen. Kinderen zijn onze toekomstige leiders. Ze moeten

zich goed kunnen ontwikkelen om in de toekomst goede mensen te zijn. Mannen willen nu werken om hun kinderen te ondersteunen en ouders sluiten nu zelfs leningen af om hun kinderen naar school te sturen en om hen medische zorg te geven.”

4.5 Mate van positieve communicatie en interactie tussen kinderen en volwassenen

Naoorlogse gemeenschappen in Sierra Leone kenmerken zich door veel huiselijk geweld, ruzies en vechtpartijen. Angst, wantrouwen en vijandigheid blijven nog lang na afloop van de oorlog zichtbaar in relaties. Het is dan de uitdaging om in deze cultuur van geweld mensen te stimuleren met elkaar te praten, naar elkaar te luisteren, respect voor elkaar te hebben en vreedzaam met elkaar om te gaan.

Het creëren van een positieve dynamiek in de gemeenschappen is daarom een van de doelstellingen van het War Child-programma. Doordat mensen van verschillende leeftijden en verschillende achtergronden samen deelnemen aan culturele, sociale, sportieve en (re)creatieve evenementen, leren ze in een enthousiaste sfeer op een opbouwende manier met elkaar om te gaan. Ook door kinderen, jongeren en ouderen samen in de Community Action Groups (zie hoofdstuk 2) de activiteiten te laten organiseren, kregen zij de mogelijkheid om ideeën uit te wisselen, naar elkaar te luisteren en samen te werken. Hieronder worden de resultaten op het gebied van positieve communicatie en interactie besproken.

Praten, luisteren en respectvolle interactie¹⁶

Tijdens de tweede meting vroegen de onderzoekers kinderen en volwassenen of ze met elkaar praten en naar elkaar luisteren. Zowel de kinderen (87%) als de volwassenen (97%) gaven aan dat hun communicatie

was verbeterd en dat ze na het eerste jaar van het programma goed met elkaar kunnen praten en goed naar elkaar kunnen luisteren¹⁷. Als voorbeeld van verandering noemde 51% van de kinderen en 65% van de volwassenen ‘verbeterde mogelijkheden voor kinderen om hun ideeën uit te drukken’. In de focusgroep gesprekken werd dit onderstreept.

Respect

Maar liefst 90% van de volwassenen en kinderen heeft sinds de start van het programma verbeteringen opgemerkt in het respect tussen kinderen en volwassenen. Tijdens de tweede meting noemen kinderen en volwassenen de mate waarin zij elkaar respecteren ‘goed’¹⁸. Kinderen en volwassenen geven aan dat kinderen nu gehoorzaam zijn en dat volwassenen vriendelijker en meer ondersteunend zijn geworden naar kinderen. Meer voorbeelden van veranderingen die volwassenen en kinderen opnoemden, staan in tabel 3. De percentages geven aan hoeveel kinderen en volwassenen de betreffende verandering hebben genoemd.

Kinderen krijgen een stem

Het volgende citaat weerspiegelt de mening van veel volwassenen in de onderzochte gemeenschappen over deelname van kinderen aan besluitvorming: “In de wereld van vandaag zouden we kinderen en jongeren om hun mening moeten vragen. Door kinderen te betrekken, bereiden we hen voor op de wereld van morgen. Door kinderen te betrekken bij activiteiten, leren ze bijvoorbeeld voor een groep spreken en hun mening uiten. Ze leren hoe ze problemen bespreekbaar kunnen maken en op kunnen lossen.”

Tabel 3: Voorbeelden van veranderingen met betrekking tot respect tussen volwassenen kinderen

	Kinderen	Volwassenen
Kinderen respecteren en gehoorzamen volwassenen (ouderen/ouders):		
Met respect praten, naar advies luisteren, naar elkaar luisteren, groeten	47%	56%
Spel en gemeenschapsactiviteiten worden in samenwerking met elkaar georganiseerd en uitgevoerd: activiteiten organiseren, spelen, vreedzame interactie/participatie, vergaderingen leiden, beslissingen nemen over speelplaats, eenheid in gemeenschap, meedoen aan vergaderingen	24%	17%
Volwassenen respecteren kinderen: de mening en rechten van kinderen respecteren, stoppen met slaan, niet naar kinderen schreeuwen, beleefd	19%	40%
Kinderen praten met volwassenen/ouders: kinderen worden betrokken bij besluiten in hun gemeenschap, kinderen respecteren zichzelf	32%	11%
Gedrag van kinderen: minder agressie, geen koppige kinderen meer, beleefdheid, geen drugs, niet schreeuwen, minder conflicten	19%	13%
Steun van volwassenen: aanmoedigen, gesprekken met en advies voor kinderen, kinderen beschermen	11%	12%
Werk: helpen in het huishouden, handelen, verkopen, water halen, boodschappen doen	10%	3%
School: naar school gaan, gelukkig naar school gaan	3%	2%
Gemiddeld aantal genoemde voorbeelden	1.66	1.65

Betrokkenheid van kinderen bij besluitvorming

Om meer inzicht te krijgen in de mate waarin de communicatie tussen volwassenen en kinderen is verbeterd, vroegen de onderzoekers hen of volwassenen luisteren naar de mening van kinderen en jongeren als het gaat over onderwerpen die in hun dagelijkse leven belangrijk zijn. De resultaten laten zien dat de betrokkenheid van kinderen bij besluitvorming aanzienlijk is toegenomen. Waar kinderen bijna nooit betrokken werden, worden ze een jaar na de start van het programma, zowel volgens volwassenen als volgens kinderen zelf, vaker

betrokken⁹. Onderwerpen waar kinderen iets over te zeggen hebben, gaan voornamelijk over school, taken van kinderen waarmee ze hun familie helpen en inspraak over het tijdstip wanneer ze mogen spelen. Resultaten van alle metingen laten zien dat het niet gebruikelijk is om kinderen te betrekken bij besluiten over huwelijk, besnijdenis, familie zaken of conflicten in de gemeenschap.

Luisteren naar kinderen

“Kinderen en jongeren nemen nu actief deel aan bijna alle bijeenkomsten met de gemeenschap. We luisteren naar hen. Ze hebben soms meer gevoel voor bepaalde zaken dan volwassenen. Ze worden uitgenodigd voor vergaderingen en hun stemmen worden gehoord bij de besluitvorming”, vertelt een volwassene.

4.6 Waargenomen doel en effect van het gemeenschapsgerichte programma van War Child

Tijdens de tweede en derde meting is gevraagd wat volwassenen en kinderen denken dat het doel en effect van het War Child programma zijn.

Waargenomen doel van het programma

Duidelijk werd dat mensen een helder idee hebben van het doel van War Child's gemeenschapsgerichte programma. Alle respondenten konden een relevant doel opnoemen. Gemiddeld werd per persoon 1,5 doel genoemd. De volgende antwoorden werden het meest gegeven.

- 52% van de kinderen en 44% van de volwassenen

- noemde een antwoord dat met spel en gemeenschapsactiviteiten te maken had (welzijn verbeteren door te spelen, samen spelen, mensen betrekken bij activiteiten, veilig spelen, lol hebben).
- 35% van de kinderen en 38% van de volwassenen gaf een antwoord dat te maken had met verbetering van het welzijn (geluk brengen, stress verminderen, nadenken over je houding, disussie over onderwerpen, problemen aan de kaak stellen, kinderen helpen, gebroken harten genezen, kinderen elkaar laten respecteren).
 - Tot slot noemde 27% van de kinderen en 36% van de volwassenen antwoorden gerelateerd aan vrede: eenheid, vreedzaam met elkaar omgaan, geen geweld of ruzie, mensen samenbrengen, vreedzaam leven, praten met de gemeenschap, houding veranderen.

Waargenomen effect van het programma

99% van de volwassenen en de kinderen gaf een jaar na de start van het programma aan dat ze het programma van War Child kenden en 97% zei dat er veranderingen in de gemeenschap hadden plaatsgevonden. Op de vraag om enkele recente veranderingen op te noemen, noemden mensen gemiddeld één of twee veranderingen. Ongeveer de helft van de volwassenen en kinderen noemde veranderingen met betrekking tot harmonie en verbeterde interactie in gemeenschappen. Deelname van kinderen aan spel en gemeenschapsactiviteiten werd door eveneens de helft genoemd. Meer steun binnen het gezin, verbeterd gedrag van jongeren en verhoogd schoolbezoek werden in mindere mate genoemd. Voorbeelden staan in onderstaande tabel beschreven:

N.B. De verhalen komen niet overeen met de personen op de foto's.

Dansen in de dorpen

Eén van de ouders geeft een voorbeeld van de verbeterde harmonie in gemeenschappen: “Er is meer samenhang ontstaan in onze gemeenschap, omdat we bij elkaar zijn gekomen en culturele festivals hebben georganiseerd. Dorp A komt naar dorp B, omdat we de festivals om beurten organiseren. Nu zijn inwoners uit de dorpen in de buurt vriendelijk naar ons, bewoners van het kerndorp. De culturele dansactiviteiten eindigen nu vreedzaam in tegenstelling tot daarvoor, toen deze activiteiten gekenmerkt werden door geweld.”

Een jongere legt uit waarom hij respect belangrijk vindt: “Als wij ons respectvol gedragen, dan weten de mensen in onze gemeenschap dat we thuis goed opgevoed zijn. Onze ouders kunnen dan trots op ons zijn. En we worden dan gevraagd om deel te nemen aan gemeenschapsactiviteiten. Zo ontstaat vrede en eenheid, niet alleen in de familie, maar ook in de gemeenschap. We hebben hierover een gezegde: ‘Als kinderen hun handen wassen, kunnen ze bij het dorpshoofd aan tafel eten.’”

Tabel 4: Voorbeelden van veranderingen in de gemeenschap

	Kinderen	Volwassenen
Speelmogelijkheden voor kinderen: spelmateriaal, veilige speeltuin, samenkomen, kinderen hebben (positief) contact met elkaar, jongeren uiten hun emoties, kinderen leven gelukkig en vrij	56%	48%
Harmonie in gemeenschappen: bewustzijn van kinderrechten, bijeenkomsten, interactie tussen volwassenen/jongeren/kinderen, vrouwen worden betrokken vreedzaam samenleven, steun van volwassenen, minder verkrachtingen en ontvoeringen, culturele activiteiten, gemeenschappe komen bij elkaar, relatie tussen dorpen,	51%	55%
Steun van familie: ouders luisteren naar hun kinderen, vragen hun mening. Ouders zorgen voor ons, ouders slaan ons niet meer, minder huiselijk geweld, deelnemen aan besluitvorming, voedsel, ouders vervullen de basisbehoeften van kinderen	28%	16%
Goed gedrag van jongeren: minder drugs, minder gokken, luisteren, geen scheldwoorden, minder vechten, respect voor volwassenen, toestemming vragen aan ouders, minder alcohol	19%	13%
Naar school gaan: meer kinderen/jongeren naar school, meer meisjes naar school zelfs na de zwangerschap	18%	12%
Kinderarbeid: minder kinderarbeid	8%	3%
Vroegtijdige huwelijken: minder vroege huwelijken en zwangerschappen	4%	1%
Gemiddeld aantal genoemde voorbeelden	1.8	1.5

Aan het einde van het tweejarige programma hebben de onderzoekers volwassenen en kinderen gevraagd wat zij de grootste verandering vonden in hun gemeenschap. De meeste antwoorden gingen over toegenomen harmonie in de gemeenschappen. De afname van agressie (paragraaf 4.1) en de verbeterde communicatie en respect (paragraaf 4.5) duiden hier ook op. Voorbeelden van verbeterde harmonie staan in tabel 5.

Tabel 5: Voorbeelden van verbeterde harmonie, de grootste verandering in de gemeenschap

- Kinderen uit verschillende dorpen hebben contact met elkaar en kunnen hun cultuur tot uitdrukking brengen
- Vrede en harmonie tussen kinderen, jongeren en volwassenen
- Meer vrouwen nemen deel aan vergaderingen, vrouwen laten vaker hun mening horen
- Door bijeenkomsten is onze houding naar onze kinderen en vrouwen veranderd en verbeterd. Er is nu meer communicatie binnen gezinnen.
- We kunnen mensen van dorpen in de buurt makkelijk mobiliseren. Voorheen was dit niet gemakkelijk, maar nu hebben we dankzij War Child, goede en regelmatige bijeenkomsten.'
- Respect tussen autoriteiten en mensen uit de gemeenschap. Ze doen mee met trainingen en ze gaan netjes met elkaar om
- Volwassenen nodigen kinderen nu uit voor vergaderingen
- Kinderen hebben meer talent gekregen voor voetbal en culturele activiteiten
- Ouders helpen hun kinderen zodat ze naar school kunnen gaan

Actief in de kidsclub

“Een twaalf jaar oude jongen in deze gemeenschap was heel lastig en gebruikte drugs. Nu is hij actief in de kidsclub en doet hij mee aan verschillende gemeenschapsactiviteiten en trainingen. Deze hebben hem geholpen om zijn gedrag te verbeteren. Hij gebruikt nu geen drugs meer.”

5 Conclusies van het onderzoek en aanbevelingen voor de toekomst

De resultaten van War Child's programma in Sierra Leone zijn gemeten op basis van vijf indicatoren (zie hoofdstuk 4). Hier volgt een samenvatting van de belangrijkste conclusies en aanbevelingen, die uit dit onderzoek naar voren komen. De volledige conclusies staan in het research paper 'Let pikin bisniss be all men bisniss'. Survey Community Based Psychosocial programme War Child Sierra Leone 2005 - 2006. Het paper is te downloaden via www.warchild.nl.

Kinderrechten, steun, participatie en expressie

Het bewustzijn op het gebied van kinderrechten is sterk gestegen. Dit is het belangrijkste en meest duidelijke resultaat van het programma. De overgrote meerderheid van de gemeenschap is aan het einde van het programma goed op de hoogte van kinderrechten. Ook zijn er aanwijzingen dat het gedrag van volwassenen daardoor op een positieve manier veranderd is. Kinderen ervaren meer steun, mogen vaker participeren in bijeenkomsten en meedoen met activiteiten. Ze mogen zich uiten en worden gehoord. Dit zijn allemaal belangrijke factoren voor het weerbaar maken (empowerment) van kinderen en jongeren. Deze resultaten wijzen erop dat het gemeenschapsgerichte programma bijdraagt aan de weerbaarheid van kinderen.

Meer harmonie, positieve communicatie, respect

De harmonie in de gemeenschappen is verbeterd. Dit komt naar voren uit verschillende onderzoeksresultaten. Er is meer positieve communicatie en respectvolle interactie tussen kinderen en volwassenen is ontstaan. Ook rapporteren kinderen en volwassenen een afname van agressie. Deze resultaten worden bevestigd doordat meer dan de helft van de volwassenen en kinderen 'de toename van de harmonie binnen de gemeenschap' de grootste verandering vindt, die door het War Child programma heeft plaatsgevonden. Op basis van deze resultaten kunnen we concluderen dat het programma een bijdrage heeft geleverd aan de opbouw van vreedzame gemeenschappen.

Tegenstrijdige resultaten over speelmogelijkheden

Kinderen hadden voor de start van het programma al ruim voldoende plekken om te spelen en ze namen al regelmatig deel aan gemeenschapsactiviteiten. Dit is niet noemenswaardig toegenomen in de loop van het programma. Deze uitkomst roept de vraag op of hierop gerichte activiteiten daadwerkelijk noodzakelijk waren. Er zijn echter een aantal kanttekeningen te plaatsen bij deze vraag.

Ten eerste zegt de aanwezigheid van speelplekken niets over de veiligheid ervan. Ook is niet gemeten in hoeverre volwassenen hun kinderen toestemming geven om te spelen. Verder is onbekend of de respondenten bij de eerste meting hetzelfde bedoelden met 'regelmatige deelname' als bij de tweede meting. Uit een ander gedeelte van het onderzoek blijkt namelijk dat de respondenten wel degelijk een belangrijke toename ervaren in de speelmogelijkheden voor kinderen. Zij noemen dit één van de grootste veranderingen die door het programma teweeg zijn gebracht. Nader onderzoek is nodig om te bepalen in hoeverre speelmogelijkheden voor kinderen worden beperkt en welke activiteiten het meest geschikt zijn om dit te verbeteren.

Gebrek aan scholing en schooluitval

Volwassenen en kinderen vinden schooluitval een groot probleem. Dit lijkt over het algemeen niet noemenswaardig te zijn afgenomen, hoewel dit door de toegenomen bewustwording op het gebied van kinderrechten (waaronder het recht op onderwijs) wel zou worden verwacht. War Child heeft in 2005 de noodzaak voor onderwijs in de gemeenschappen onafhankelijk van deze resultaatmeting onderzocht. In 2007 is in acht gemeenschappen een onderwijs-pilotprogramma²⁰ van start gegaan.

Tegenstrijdige resultaten over steun ouders; toename steun leerkrachten en leeftijdsgenoten

De onderzoeksresultaten met betrekking tot de steun van ouders, leerkrachten en leeftijdsgenoten zijn op meerdere

manieren te interpreteren. De mate waarin kinderen zich gesteund voelen door hun ouders was voor de start van het programma al tamelijk hoog. Dit is echter tegenstrijdig met de uitkomsten van andere (buiten dit onderzoek gemaakte) probleemanalyses (participatory needs assessments). Uit deze gesprekken blijkt namelijk dat het ontbreken van ouderlijke steun één van de grootste problemen is in de dorpen. Nader onderzoek is nodig om de mate van ouderlijke steun verder in kaart te brengen.

Het War Child-programma heeft ertoe bijgedragen dat kinderen zich beter bewust zijn geworden dat ze steun kunnen krijgen van leerkrachten en leeftijdsgenoten.

Kinderen vroegen vaker steun aan hun leerkrachten en meer ouders erkenden de ondersteunende rol van leerkrachten. Kinderen zeggen ook meer steun van leeftijdsgenoten te krijgen, alhoewel ze tegelijkertijd zeggen zich maar een beetje door hen gesteund te voelen.

Kindsoldaten in de gemeenschap

Het is te verwachten dat de resultaten voor een groot deel van de gemeenschap opgaan, inclusief de voormalig kindsoldaten. In een harmonieuze omgeving, waar respect voor elkaar is en waar mensen met elkaar praten en naar elkaar luisteren, waar kinderen en jongeren hun stem mogen laten horen en zich kunnen uiten in sport, muziek en dans, krijgen ook voormalig kindsoldaten de kans om hun verleden meer en meer achter zich te laten en te bouwen aan een nieuwe, vreedzame toekomst.

5.2 Beperkingen en leerpunten naar aanleiding van deze resultaatmeting

Wereldwijd staat wetenschappelijk onderzoek naar het effect van psychosociale hulpverlening nog in de kinderschoenen. Gestandaardiseerde meetinstrumenten die bruikbaar zijn in een niet-westerse context ontbreken vooralsnog. War Child doet regelmatig onderzoek om de effectiviteit van de programma's vast te stellen en te verbeteren. Er zit ech-

ter een aantal beperkingen aan het doen van onderzoek. Voor een juiste interpretatie van deze resultaatmeting, worden de beperkingen hier vermeld.

Het kan niet sluitend bewezen worden dat verbeteringen in de gemeenschappen exclusief toe te schrijven zijn aan het War Child-programma, omdat het om ethische en praktische redenen niet mogelijk was om gemeenschappen als controlegroep aan het onderzoek te laten deelnemen. Hoewel een relatie tussen de gevonden effecten en de War Child interventie aannemelijk geacht kan worden, kan de invloed van andere factoren niet uitgesloten worden.

Er kon geen aselechte steekproef genomen worden, omdat er geen namenlijsten bestaan met alle inwoners van een gemeenschap. We kunnen daarom niet zonder meer aannemen dat de resultaten van het onderzoek representatief zijn voor alle gemeenschappen. Wel kunnen we aannemen dat de resultaten representatief zijn voor alle leden van de zes onderzochte gemeenschappen.

Het ondervragen van mensen die (in meer of mindere mate) betrokken zijn bij het War Child-programma, brengt altijd een zekere mate van sociaal wenselijke antwoorden met zich mee. Deze technische beperkingen van onderzoek noodzaken ons de gevonden resultaten voorzichtig te interpreteren.

Leerpunten

War Child kan het gemeenschapsgerichte programma door de uitkomsten van deze resultaatmeting inhoudelijk verbeteren. Daarnaast zijn er ook leerpunten met betrekking tot de uitvoering van een dergelijk onderzoek. Deze staan vermeld in het volledige onderzoeksrapport op www.warchild.nl. Ten slotte levert het onderzoek ook een bijdrage aan het meetbaar maken van het effect van psychosociale hulpverlening in (voormalige) conflictgebieden.

Niet meer slaan

“Nu er meer vrede is ontstaan in de gemeenschappen en volwassenen niet meer vijandig tegenover elkaar staan, hebben ze aandacht voor kinderen. Of het hun biologische kinderen zijn of niet. Buren helpen kinderen als ze ziek zijn door ze naar het ziekenhuis te brengen, zelfs als de ouders niet in de buurt zijn. En onze ouders slaan ons niet meer sinds de boodschap over mishandeling van kinderen en kinderrechten is verspreid.”

Samenvatting

Sierra Leone werd tussen 1991 en 2002 geteisterd door een burgeroorlog die bekend staat om wreedheden als de amputatie van ledematen en om de inzet van naar schatting 10.000 tot 15.000 kindsoldaten. Toen de honderdduizenden vluchtelingen na de oorlog vanuit de kampen weer naar huis terugkeerden, troffen ze een versplinterde en overhoop gegooide samenleving aan. Gemeenschappen waren behalve ook sociaal ontwricht. Veel mensen waren vermoord of jarenlang afwezig geweest. De culturele waarden en sociale structuur die een gemeenschap normaal gesproken bij elkaar houden, waren verdwenen. Mensen waren het vertrouwen in elkaar verloren en gebruikten veel geweld in de omgang met elkaar. Bovendien hadden de lange oorlogsjaren veel mensen de lust ontnomen om initiatief te nemen.

Programma War Child

War Child heeft sinds 2003 in Sierra Leone in 61 dorpen op het platteland gewerkt aan de (weder)opbouw van vreedzame gemeenschappen waar aandacht is voor de behoeften van kinderen. Doel is verbetering van het psychosociaal welzijn en versterking van de weerbaarheid van kinderen en jongeren. Stamhoofden, docenten, ouders, andere volwassenen, kinderen en jongeren definiëren gezamenlijk welke problemen kinderen hebben en wat nodig is om deze aan te pakken. Lokale actiegroepen worden opgezet om dit te organiseren en te ondersteunen. Met behulp van (re) creatieve, sportieve, culturele en sociale activiteiten worden allerlei thema's van kinderarbeid tot drugsgebruik besproken, nieuwe vaardigheden en nieuw gedrag aangeleerd, en samenwerking en initiatief gestimuleerd.

Kindsoldaten

War Child heeft ervoor gekozen om in de gemeenschappen geen apart programma voor voormalig kindsoldaten

op te zetten. Zij worden door hun gewelddadige verleden snel gestigmatiseerd en uit angst en wantrouwen buitengesloten. Bovendien leerde de ervaring van diverse hulporganisaties in Sierra Leone dat programma's specifiek gericht op kindsoldaten veelal tot jaloezie en afwijzing leidden, omdat de 'daders' beter af waren dan de bevolking die slachtoffer was. Deelname aan een programma samen met de gehele gemeenschap is daarom de beste manier om voormalig kindsoldaten weer een volwaardige plaats in de samenleving te geven.

Resultaatmeting War Child-programma

In dit rapport laat War Child zien welke problemen kinderen in het naoorlogse Sierra Leone ondervinden, hoe het werk van War Child daar een antwoord op geeft en welke resultaten met het programma behaald zijn. De resultaten zijn gebaseerd op een uitgebreid onderzoek onder 1200 respondenten uit zes gemeenschappen. Hiervoor hebben drie metingen plaatsgevonden: voorafgaand aan het programma, een jaar en twee jaar na de start.

De resultaten zijn gemeten op basis van vijf succesindicatoren, die bij het opstellen van het programma zijn geformuleerd. Deze indicatoren geven informatie over de mate waarin de gemeenschap bijdraagt aan een gezonde psychosociale ontwikkeling van kinderen en jongeren. De indicatoren hebben betrekking op: psychosociale problemen van kinderen en jongeren, steun van volwassenen en leeftijdsgenoten, toegang tot speelmogelijkheden en deelname aan gemeenschapsactiviteiten, bewustzijn van kinderrechten en positieve communicatie en interactie.

Kinderrechten, steun, participatie en expressie

Het bewustzijn op het gebied van kinderrechten is sterk gestegen. Dit is het belangrijkste en meest duidelijke resultaat van het programma. De overgrote meerderheid van de

gemeenschap is aan het einde van het programma goed op de hoogte van kinderrechten. Ook zijn er aanwijzingen dat het gedrag van volwassenen daardoor op een positieve manier veranderd is. Kinderen ervaren meer steun, mogen vaker participeren in bijeenkomsten en meedoen met activiteiten. Ze mogen zich uiten en worden gehoord. Dit zijn allemaal belangrijke factoren voor het weerbaar maken (empowerment) van kinderen en jongeren. Deze resultaten wijzen erop dat het gemeenschapsgerichte programma bijdraagt aan de weerbaarheid van kinderen.

Meer harmonie, positieve communicatie en respect

De harmonie in de gemeenschappen is verbeterd. Dit komt naar voren uit verschillende onderzoeksresultaten. Er is meer positieve communicatie en respectvolle interactie tussen kinderen en volwassenen is ontstaan. Ook rapporteren kinderen en volwassenen een afname van agressie. Deze resultaten worden bevestigd doordat meer dan de helft van de volwassenen en kinderen 'de toename van de harmonie binnen de gemeenschap' de grootste verandering vindt, die door het War Child programma heeft plaatsgevonden. Op basis van deze resultaten kunnen we concluderen dat het programma een bijdrage heeft geleverd aan de opbouw van vreedzame gemeenschappen.

Kindsoldaten in de gemeenschap

Het is te verwachten dat de resultaten voor een groot deel van de gemeenschap opgaan, inclusief de voormalig kindsoldaten. In een harmonieuze omgeving, waar respect voor elkaar is en waar mensen met elkaar praten en naar elkaar luisteren, waar kinderen en jongeren hun stem mogen laten horen en zich kunnen uiten in sport, muziek en dans, krijgen ook voormalig kindsoldaten de kans om hun verleden achter zich te laten en te bouwen aan een nieuwe, vreedzame toekomst.

Aanbevelingen voor verder onderzoek

Op het gebied van speelmogelijkheden voor kinderen en deelname aan gemeenschapsactiviteiten zijn tegenstrijdige resultaten gevonden. Deze speelmogelijkheden bleken al voor de start van het programma voldoende aanwezig te zijn. Maar tegelijkertijd noemden de respondenten de toename in speelmogelijkheden voor kinderen één van de grootste veranderingen die door het programma teweeg zijn gebracht. Nader onderzoek is nodig om te bepalen in hoeverre speelmogelijkheden voor kinderen worden beperkt en welke activiteiten het meest geschikt zijn om dit te verbeteren. Op het gebied van steun van ouders zijn ook tegenstrijdige resultaten gevonden. Uit dit onderzoek bleek steun van ouders al voor de start van het programma tamelijk hoog te zijn. Uit andere (buiten dit onderzoek gemaakte) probleemanalyses komt echter naar voren dat het ontbreken van ouderlijke steun juist één van de grootste problemen is. Ook hier wordt nader onderzoek aanbevolen.

Ten slotte

War Child kan het programma door de uitkomsten van deze resultaatmeting inhoudelijk verbeteren. Daarnaast zijn er ook leerpunten met betrekking tot de uitvoering van een dergelijk onderzoek. Deze staan vermeld in het volledige onderzoeksrapport op www.warchild.nl. Ten slotte levert het onderzoek een bijdrage aan het meetbaar maken van het effect van psychosociale hulpverlening in (voormalige) conflictgebieden.

Van de rebellen naar werk in de horeca

Monica (20 jaar) leefde vijf jaar bij de rebellen in het oerwoud. “Ik was negen jaar toen ik meegenomen werd naar een trainingskamp. Ik leerde met wapens omgaan en werd na anderhalve maand naar het front gestuurd.

Na de oorlog kon ik niet langer naar school gaan, omdat ik geld moest verdienen. Ik vond een werkplek in de horeca waar ik ook een training kreeg. Ik werk nu in de catering.

War Child heeft me geleerd hoe ik met mensen kan praten. Ik heb geleerd om aardig te zijn. Vooral voor mijn werk is dat nu heel belangrijk, omdat je moet weten hoe je mensen benadert en hoe je ze welkom heet. Ik heb geleerd dat als iemand je kwaad doet, je niet te hard moet zijn. Samen met elkaar op kunnen schieten, dat is belangrijk.”

Voetnoten

1 Heidelberg Institute for International Conflict Research (HIIC), Conflict Barometer 2006.

2 UNDP website, Human Development Report 2006, Sierra Leone:
http://hdr.undp.org/hdr2006/statistics/countries/country_fact_sheets/cty_fs_SLE.html, April 2007.

3 Het complete research paper 'Let pikin bisniss be all men bisniss'. Survey Community Based Psychosocial programme War Child Sierra Leone 2005 – 2006 is beschikbaar op www.warchild.nl.

4 United Nations Inter-Agency Working Group on disarmament, Demobilization and Reintegration, Children and DDR, 2007 en Paris Principles, 2007.

5 Mid-range Wars and Atrocities of the Twenty-First Century, website: <http://users.erols.com/mwhite28/warstat4.htm>, May 2007.

6 Human Right Watch (HRW), We Will Kill You If You Cry: Sexual Violence in the Sierra Leonean Conflict, 2003.

7 Handicap International, website, <http://www.handicap-international.fr/dans-le-monde/nos-pays-dintervention/programmes/sierra-leone/contexte/index.html>, May 2007.

8 Dit is het geschatte aantal kindsoldaten, alhoewel uiteindelijk slechts 6.845 kinderen deelgenomen hebben aan het formele proces van ontwapening, demobilisatie en re-integratie. Zo hebben volgens het rapport Will Kill You If You Cry: Sexual Violence in the Sierra Leonean Conflict van Human Right Watch, 3000 meisjes die recht hadden op re-integratie zich niet gemeld.

9 UNDP website, Human Development Report 2006, Sierra Leone:
http://hdr.undp.org/hdr2006/statistics/countries/country_fact_sheets/cty_fs_SLE.html, April 2007.

10 International Confederation of Free Trade Unions, Child and Forced Labour in Post Conflict Sierra Leone, online report 9/2/2005, <http://www.icftu.org/displaydocument.asp?Index=991221262&Language=EN>.

11 UNIOSIL,website <http://www.uniosil.org>, mei 2007.

12 Human Rights Watch (HRW), Youth, Poverty, and Blood: the Lethal Legacy of West Africa's Regional Warriors, March 2005, Vol.17, No 5(A).

13 Deze schatting is een berekening op basis van bestaande statistieken en komt overeen met de inschatting die War Child's lokale medewerkers in Sierra Leone maken.

14 Een random selectie van 18% van de respondenten uit drie van de zes gemeenschappen.

15 Totale populatie = 14.103, N (totaal) = 1200, # per gemeenschap = 200.

16 Omdat het om praktische en ethische redenen niet mogelijk was om gemeenschappen als controlegroep aan het onderzoek te laten deelnemen, kan niet sluitend bewezen worden dat verbeteringen in de gemeenschappen exclusief toe te schrijven zijn aan het War Child programma. Hoewel een relatie tussen de gevonden effecten en de War Child interventie aannemelijk geacht kan worden, kan de invloed van andere factoren niet uitgesloten worden. War Child beschouwt deze resultaatmeting in eerste instantie als een leerinstrument, op basis waarvan zij haar interventies kan verbeteren.

17 Om de respondenten meer vrijuit over problemen te laten spreken, waren de vragen als volgt geformuleerd: 'Heb jij of heeft iemand die jij kent last van ...' De aard van deze vraagstelling maakt het echter moeilijk om uit de antwoorden conclusies te trekken. Theoretisch gezien zouden alle kinderen kunnen zeggen dat ze iemand kennen met een drugsprobleem, terwijl ze allemaal verwijzen naar dezelfde, enige drugsverslaafde in de gemeenschap. De resultaten moeten daarom voorzichtig geïnterpreteerd worden.

18 Gestegen van 3 naar 3.6. (1 = niet, 2 = een beetje, 3 = genoeg, 4 = veel).

19 Tijdens de tweede en derde meting hebben volwassenen en kinderen vragen beantwoord over communicatie en interactie. Dit onderwerp is echter niet meegenomen in de eerste meting die voor de start van het programma is uitgevoerd. Dat betekent dat de veranderingen die in deze paragraaf worden beschreven, veranderingen zijn die achteraf door de respondenten zelf zijn aangegeven. Het betreft dus geen veranderingen die op basis van vergelijking met een nulmeting zijn gemeten. De betrouwbaarheid van zelfrapportage is beperkt, omdat de kans op sociaal wenselijke antwoorden groot is.

20 Kinderen: 2.04 en ouders 1.8. (1 = heel goed, 2 = goed, 3 = niet goed, 4 = slecht, 5 = heel slecht).

21 Kinderen: 2.04 en ouders 1.8. (1 = heel goed, 2 = goed, 3 = niet goed, 4 = slecht, 5 = heel slecht).

22 Voor kinderen van 2.6 naar 1.9 en voor ouders van 2.5 naar 1.8. (1 = ja altijd, 2 = soms, 3 = nee nooit).

23 Dit project richt zich op voortijdige schoolverlaters, op jongeren die door de oorlog geen opleiding hebben gevolgd en op jongeren met een zwakkere positie in de samenleving, zoals meisjes, gehandicapten, werkende jongeren en voormalig kindsoldaten. Het programma voorziet in niet-formeel onderwijs (leren lezen en rekenen, algemene vaardigheden (life skills) en beroepsgerichte trainingen).

N.B. De verhalen komen niet overeen met de personen op de foto's.

Vroeger vochten de jongeren

“Als kinderen zich misdragen, kennen ze geen angst en geen respect voor ouderen. In het verleden vochten vooral jongeren. Ze scholden, stalen, dronken alcohol en rookten marihuana. Dit is allemaal afgenomen, dankzij de bewustwordingsactiviteiten van de Community Action Groups”.

Colofon

Resultaatmeting:

'Let pikin bisniss be all men bisniss.' Research paper Community Based Psychosocial Programme War Child Sierra Leone 2005 - 2006
Donatien de Graaff
Danielle de Knocke van der Meulen

Tekst:

Suzannah Vree

Dit rapport is tot stand gekomen dankzij de belangeloze inzet van:

Ontwerp en vormgeving:

52 graden noorderbreedte,
www.52graden.com

Fotografie:

Carolien Sikkenk,
www.photoline.nl

Help War Child de oorlog uit een kindsoldaat te halen

Dit onderzoek laat zien hoe het War Child-programma concreet bijdraagt aan het creëren van harmonieuze gemeenschappen waar aandacht is voor de behoeften van kinderen. Ook kindsoldaten kunnen in deze gemeenschappen weer een positieve rol vervullen.

War Child grijpt de publicatie van dit onderzoek aan om het lot van kindsoldaten onder de aandacht van een groot publiek te brengen. De bekendheid van onze organisatie en de grootte van onze achterban helpen hierbij. War Child hoopt de krachten te bundelen met politici, beleidsmakers, journalisten, bedrijven en individuen om samen een bijdrage te leveren aan verbetering van de situatie van de 300.000 kindsoldaten die nu nog iedere dag wereldwijd in de gewapende strijd worden ingezet. De portretten van Michael op pagina 8 en van Monica op pagina 48 geven inzicht in het probleem en vormen tegelijkertijd een oproep: vergeet ons niet!

Help War Child de oorlog uit een kindsoldaat te halen en ga naar www.warchild.nl om te lezen hoe.

